Projekat finansijski podržala
Evropska Unija – Delegacija
Evropske komisije u Srbiji.

UCPD
UŽIČKI CENTAR
ZA PRAVA DETETA

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Užičkog centra za prava deteta i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

UŽIČKI CENTAR ZA PRAVA DETETA

VODIČ KROZ SAVET RODITELJA

Projekat finansijski podržala
Evropska Unija – Delegacija
Evropske komisije u Srbiji.

UCPD
UŽIČKI CENTAR
ZA PRAVA DETETA

VODIČ KROZ SAVET RODITELJA

Autori:
Jelena Žunić-Cicvarić
Radovan Cicvarić

U kreiranju brošure pomogli su stručni saradnici
osnovnih škola i prosvetni savetnici ŠU u Užicu,
mr Ljubinka Krvavac i Jelena Pavlović

Izdavač:
Užički centar za prava deteta

Za izdavača:
Radovan Cicvarić

Lektura:
Saša Glamočak

Tehnička priprema
DIGITAL, Užice

Tiraž: 3000

Užice, 2009

Projekat finansijski podržala
Evropska Unija – Delegacija
Evropske komisije u Srbiji.

UCPD
UŽIČKI CENTAR
ZA PRAVA DETETA

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Užičkog centra za prava deteta i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

VODIČ KROZ SAVET RODITELJA

Autori
Jelena Žunić-Cicvarić
Radovan Cicvarić

Brošura *Vodič kroz savet roditelja* prvenstveno je namenjena roditeljima, ali i nastavnicima. Nastala je kao deo projekta *Osnaživanje saveta roditelja*, koji realizuje Užički centar za prava deteta, uz podršku Evropske unije - Delegacije Evropske komisije u Srbiji.

Projektnim aktivnostima, samim tim i ovom brošurom, želimo da doprinesemo ojačavanju kapaciteta saveta roditelja za preuzimanje aktivne uloge i odgovornosti u okviru osnovnih škola; izgradnji i jačanju partnerske saradnje između roditelja i škola; povećanju učešća roditelja u razvoju i unapređenju obrazovnog sistema – razvoju partnerskih, participativnih metodologija.

UVOD

U savremenom svetu u kome sve više dominiraju računarska tehnologija i internet, pored porodice i škole, na vaspitanje i formiranje ličnosti sve više utiču i drugi faktori u društvu. Deca su pod velikim uticajem različitih vrsta medija i vrednosti koje ona promovišu. Političko, socijalno i ekonomsko stanje društva takođe stvara specifične uslove u kojima deca odrastaju i traže svoje mesto. Iako se porodica i škola smatraju osnovnim faktorom vaspitanja, zbog dugotrajnosti i intenziteta vaspitnog delovanja na mlade, svi navedeni faktori su ispripletani i međusobno povezani, te zavise jedni od drugih i čine jedinstvenu celinu. Dakle, mnogo je vaspitnih uticaja na decu, što može otežati usmeravanje njihovog razvoja u željenom pravcu.

Očito je za uspeh u vaspitanju dece veoma poželjna adekvatna saradnja porodice i škole i njihovo jedinstveno delovanje. Osnovno pitanje je kako ostvariti jedinstvenost delovanja ovih vaspitnih faktora? U svakom slučaju, neophodno je razvijati komunikaciju i saradnju među njima.

Savremeno društvo sve više se okreće od hijerarhijski organizovanih struktura prema demokratskom načinu organizacije i donošenja odluka. Tome se sve više teži i u strukturi i organizaciji škola.

Nastava i školovanje prestaju biti jednosmeran proces u kojem je nastavno osoblje pružalac usluga, a učenici su pasivni korisnici. Za razliku od toga, u školama se razvijaju modeli organizovanja u kojima sve više učešća u odlukama u vezi sa planiranjem i realizacijom nastavnog programa, vannastavnih aktivnosti i života škole uopšte, imaju učenici, ali i roditelji kroz savete roditelja.

Na ovaj način ostvaruje se međusobna saradnja između škole, učenika i roditelja, koja doprinosi boljem funkcionisanju škole na osnovu međusobnog razumevanja i izlaženja u susret potrebama svih. Škole postaju ustanove u kojima učenici, njihovi roditelji i nastavno osoblje zajedno aktivno učestvuju i doprinose boljem kvalitetu nastavnih i drugih sadržaja.

MOGUĆNOSTI

Demokratske promene u našoj zemlji pozitivno su uticale na mnoge segmente života, kada su u pitanju prava deteta i poštovanje Konvencije o pravima deteta. Jedan od najboljih primera je Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, koji je zasnovan na promociji i poštovanju Konvencije o pravima deteta.

Između mnogih pozitivnih rešenja u okviru tog Zakona, izdvaja se i rešenja po kome se roditeljima ostavlja prostor za aktivno delovanje i razvijanje partnerskih odnosa sa školom kao institucijom, što bi trebalo da u praksi rezultira unapređenjem sistema obrazovanja i vaspitanja dece u školama, a samim tim i unapređenjem i poštovanjem prava deteta.

Okvir za uključivanje roditelja definisan je kroz zakonsko rašenje kojim se povećava broj roditelja u upravljačkom telu škole – školskom odboru, sa 1 na 3, čime roditelji postaju ravnopravni u odnosu na predstavnike zaposlenih u školi i članove lokalne zajednice. Ovim je otvorena mogućnost roditeljima da suštinski deluju na rad i razvoj škole koju pohađaju nijhova deca, a neretko se u praksi događa i da roditelji budu predsednici školskih odbora.

Drugo pozitivno rešenje u Zakonu je povećanje nadležnosti i uloge saveta roditelja i precizno definisanje njegovog statusa. Ovim je savet roditelja postao ravnopravan, važan stub na kome leži funkcionisanje škole.

ŠTA JE SAVET RODITELJA?

Savet roditelja čini po jedan demokratski izabrani predstavnik roditelja učenika svakog odeljenja. Pored toga što predlaže predstavnike roditelja u organ upravljanja, savet roditelja ima savetodavnu ulogu u oblastima osiguranja kvaliteta, predlaganja izbornih predmeta, namene korišćenja nebudžetskih sredstava, propisivanja pravila ponašanja, itd. Svoje predloge, pitanja i stavove savet roditelja upućuje školskom odboru, direktoru i stručnim organima ustanove.

Savet roditelja je model organizovanja i delovanja roditelja čija deca pohađaju školu, koji pomaže uspostavljanju uspešne i sadržajne saradnje roditelja i škole i izgrađivanja njihovog međusobnog uvažavanja i poverenja.

Član 57. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja

Ustanova ima savet roditelja, osim škole za obrazovanje odraslih. Savet roditelja dečjeg vrtića ima najmanje 15 članova, u skladu sa statutom. Savet roditelja škole čini po jedan predstavnik roditelja učenika svakog odeljenja.

Savet roditelja:

1. predlaže predstavnike roditelja dece, odnosno učenika u organ upravljanja;
2. predlaže mere za osiguranje kvaliteta i unapređivanje obrazovno-vaspitnog rada;
3. učestvuje u postupku predlaganja izbornih predmeta;
4. razmatra namenu korišćenja sredstava ostvarenih radom učeničke zadruge, od proširene delatnosti škole, od donacija i sredstava roditelja;
5. razmatra uslove za rad ustanove;
6. učestvuje u postupku propisivanja mera iz člana 45. ovog zakona;
7. daje saglasnost na program i organizovanje ekskurzije, odnosno programe nastave u prirodi i razmatra izveštaj o njihovom ostvarivanju;
8. razmatra i druga pitanja utvrđena statutom.

Savet roditelja svoje predloge, pitanja i stavove upućuje organu upravljanja, direktoru i stručnim organima ustanove. Način izbora saveta roditelja ustanove uređuje se statutom ustanove, a rad poslovnikom.

Iz navedenog se vidi da su nadležnosti i mogućnosti delovanja saveta roditelja značajne, da je data zakonska mogućnost da roditelji značajno participiraju u radu i organizaciji rada škole, kao i da postoje velike mogućnosti uticaja i delovanja u unapređenju svih segmenata rada škole, obrazovnog procesa i zaštite prava deteta.

Dobra saradnja saveta roditelja, škole i nastavnika pomaže deci, kao i nastavnicima i roditeljima, u njihovim nastojanjima da podržavaju razvoj mladih. Savet roditelja zastupa roditelje učenika svakog razreda te prenosi i razmatra njihove želje, pitanja i ideje na sastancima saveta.

Svaka škola zadržava pravo da reguliše formiranje saveta roditelja na način koji je definisan opštim aktom škole. Faktori koji utiči na broj članova saveta roditelja škole su struktura škole, njena veličina i složenost.

PRIMER EFIKASNOG NAČINA FORMIRANJA SAVETA RODITELJA

Na početku školske godine održavaju se opšti roditeljski sastanci i na tim sastancima se biraju članovi saveta roditelja. Prvu konstitutivnu sednicu saveta saziva direktor. Savet roditelja kasnije saziva i njegovim radom rukovodi predsednik. Savet roditelja održava redovne sastanke. Mandat izabranih predstavnika u savetu roditelja može da traje koliko i školovanje deteta. Član može podneti ostavku i umesto njega se bira nov član iz redova roditelja istog odeljenja. Osim predstavnika roditelja, sastancima saveta roditelja mogu prisustvovati i predstavnici nastavničkog veća.

Savet roditelja donosi svoj plan rada za svaku školsku godinu i u njemu definiše sadržaje koji će se razmatrati, nosioce aktivnosti i vremenski raspored realizacije aktivnosti. Da bi bolje i efikasnije radio i preneo aktivnosti na što veći broj svojih članova, savet roditelja formira radne grupe za pripremu i izradu određenih materijala za razmatranje. Sa svojim odlukama i zaključcima savet roditelja upoznaje nastavničko veće i roditelje svih učenika preko razrednih i odeljenskih sastanaka.

DOKUMENTI NA KOJIMA SE ZASNIVA RAD SAVETA RODITELJA

1. **Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja**
(u prethodnom delu je bilo više reči o Zakonu)

2. **Konvencija o pravima deteta**
Generalna skupština UN usvojila je 1989. godine Konvenciju o pravima deteta, prvi međunarodni ugovor koji se posebno bavi pravima deteta.
SFRJ je Konvenciju o pravima deteta ratifikovala 1990. godine,
a Srbija je preuzela obaveze iz svih ratifikovanih međunarodnih ugovora.

Za ostvarivanje prava deteta odgovorni su država, institucije, ali i profesionalci koji rade sa decom, roditelji i sama deca. Primarnu odgovornost i obavezu za ostvarivanje prava deteta ima država (donošenje zakona, informisanje o pravima deteta, razvoj ustanova i službi za zaštitu dece, budžetske preraspodele sredstava za decu, sprovođenje zakona, sankcionisanje kršenja prava deteta i sl.).

Pored države, institucije, profesionalci, **roditelji** deca dele odgovornost u skladu sa ulogom koju imaju. Odgovornost jedne grupe ne isključuje odgovornost druge grupe. Često se odgovornost dece dovodi u vezu sa ostvarivanjem prava po principu „ako ispuniš neku obavezu, imaćeš pravo na...". Ovo uslovljavanje ostvarivanja prava je zapravo njihovo kršenje! Prava deteta ne mogu biti uslovljena ispunjavanjem neke obaveze.

3. **Statut škole** (svaka škola donosi svoj Statut)

4. **Pravilnik ili poslovnik o radu saveta roditelja** (svaka škola donosi svoj)

5. **Pravilnik o stručno-pedagoškom nadzoru** (podzakonski dokument)

6. **Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja** – uključivanje roditelja u tim za implementaciju Protokola

7. **Strategija za decu i mlade Grada Užica**
   Strategija predstavlja konkretizaciju delova nacionalnih dokumenata koji se odnose na decu i mlade – Nacionalnog plana akcije za decu i Strategije za smanjenje siromaštva u Srbiji.

Svi relevantni činioci moraju biti upoznati sa postojanjem, sadržajem i svojom ulogom u procesu primene strategije. Roditelji su, nesumnjivo, nezaobilazni partneri kada je u pitanju Strategija za decu i mlade Opštine Užice.

Strateški ciljevi ove lokalne strategije su:

1. Povećati roditeljske kompetencije u oblasti vaspitanja i obrazovanja dece

2. Uspostaviti mehanizme za aktivno učešće roditelja u obrazovnim i drugim institucijama koje rade sa decom

3. Unaprediti saradnju svih interesnih grupa koji se odnose na decu i mlade na lokalnom nivou u cilju rešavanja ili ublažavanja problema dece i mladih

Od nekoliko prioriteta navedenih u strategiji, izdvajamo sledeći:

Prioritet 8. Razvoj partnerstva i saradnje među roditeljima, profesionalcima, vlastima i lokalnom zajednicom za rešavanje/ublažavanje problema dece i mladih – u narednom periodu radiće se na povećanju roditeljskih kompetencija u oblasti vaspitanja i obrazovanja dece, uspostavljanju mehanizama za aktivno učešće roditelja u obrazovnim i drugim institucijama koje rade sa decom.

Roditelji predstavljaju izuzetno važnu grupu koja svojim organizovanim i aktivnim delovanjem (participacijom) značajno mogu doprineti poboljšanju položaja dece u društvu. Njihova dosadašnja uloga u tome u velikoj meri je marginalizovana i svedena na ulogu roditelja u porodičnom okruženju. Potrebno je raditi na razvijanju roditeljskih kompetencija: razvijati svest o važnosti uloge roditelja, informisati roditelje i pružiti im stručnu pomoć, podsticati roditelje da budu pokretači i realizatori aktivnosti namenjenoj deci. Potreban je razvoj partnerskih participativnih metodologija i akcija kako bi se odgovorilo na potrebe dece, roditelja i profesionalaca koji rade sa decom.

Zakonskim rešenjima predviđeno je uključivanje roditelja i formiranje saveta roditelja u obrazovnim institucijama, što predstavlja dobru osnovu. Ipak, roditelji kroz savete roditelja ne participiraju u dovoljnoj meri i njihova uloga je minimizirana u praksi. Važno je razvijati svest roditelja i institucije o važnosti partnerskog delovanja roditelja, škole i dece, razvijati modele i mehanizme veće participacije roditelja u obrazovnim institucijama.

Partnerstvo dece, roditelja, profesionalaca koji rade sa decom i vlasti, zasniva se na paralelnom delovanju u interesu dece. Poboljšanje položaja dece, ublažavanje i rešavanje problema dece i mladih, zadovoljavanje istinskih potreba dece u gradu, moguće je najbolje ostvariti samo u partnerskoj saradnji svih interesnih grupa, gde nijedna uloga ne sme biti isključena.

KRITERIJUMI ZA IZBOR PREDSTAVNIKA ZA SAVET RODITELJA

Svi roditelji učenika jednog razreda mogu biti birani za predstavnike tog razreda u savetu roditelja škole. Međutim, prednost bi trebalo da imaju roditelji koji ispunjavaju određene kriterijume:

- želju za angažovanjem
- komunikativnost
- sposobnost rada u timu
- organizacijske sposobnosti
- spremnost da se vreme uloži u ispunjavanje obaveza predstavnika saveta roditelja

SADRŽAJ AKTIVNOSTI SAVETA RODITELJA

Savet roditelja treba da ispunjava određene zadatke i u skladu sa njima sprovodi različite aktivnosti. Sadržaj aktivnosti može biti različit od škole do škole, u zavisnosti od postojećih potreba. Savet roditelja može da:

- promoviše interese škole u zajednici na čijem području se nalazi škola
- razmatra pitanja uspeha i vladanja učenika, odnosa učenika prema obavezama, školskog kalendara, ekskurzija učenika, uslova rada škole i druga pitanja utvrđena odlukom škole
- predstavlja stavove roditelja učenika školskom odboru
- podstiče angažovanje roditelja u radu škole
- informiše školski odbor o svojim stavovima kada oceni da je to potrebno ili po zahtevu školskog odbora o svakom pitanju koje se odnosi na rad i upravljanje školom
- učestvuje u izradi i realizaciji odgovarajućih projekata kojima se podstiče i unapređuje obrazovni rad u školi
- pomaže u stvaranju kvalitetnih uslova za rad u nastavi, opremanju radionica, uređenju kabineta, obogaćivanju biblioteke, obogaćivanju sadržaja vannastavnih aktivnosti učenika
- otklanja i ublažava uzroke koji ometaju razvoj učenika
- radi na zaštiti i uređenju školske sredine
- organizuje i sprovodi saradnju sa društvenom sredinom
- sprovodi instruktorski rad u sekcijama, klubovima itd.
- učestvuje u organizovanju i pripremanju školskih proslava, svečanosti, susreta, izložbi...
- organizuje i učestvuje u akcijama solidarnosti
- razmatra izveštaj o radu škole i daje odgovarajuće sugestije za poboljšanje rada škole
- bira predstavnike roditelja u školskom odboru
- daje mišljenje o predlogu godišnjeg plana i programa rada škole
- učestvuje u postupku predlaganja izbornih predmeta
- razmatra prigovore roditelja i učenika u vezi sa vaspitno-obrazovnim radom i dr

KOJE PREDNOSTI IMAJU RODITELJI KOJI UČESTVUJU U RADU SAVETA?

- Učestvovanjem u radu saveta roditelja i saradnjom sa drugim roditeljima, nastavnicima i učenicima, oni proširuju krug svojih poznanika i na interesantan i koristan način provode svoje slobodno vreme.

- Razmenjujući svoja iskustva sa iskustvima drugih roditelja, oni dobijaju nove ideje i pomoć u rešavanju dilema pri vaspitavanju svoje dece.

- Roditelji brinu za svoju decu i imaju potrebu da im pomognu na najbolji mogući način. Često se uznemireni i bespomoćni pred problemima koje njihova deca imaju u školi. Njihova pomoć sastoji se od saveta i, u najboljem slučaju, razmene informacija sa učiteljem ili razrednim starešinom. Saveti roditelja pomažu roditeljima da postanu bolje informisani o školovanju i kvalitetu provedenog vremena svoje dece izvan porodice i da na osnovu tih informacija preduzmu odgovarajuće korake, kako bi doprineli stvaranju uslova koji odgovaraju potrebama njihove dece u školi.

- Svaki čovek poseduje različite sposobnosti i veštine. Neke od njih dolaze do izražaja u svakodnevnom životu, a neke ne. Kroz radu u savetima, roditelji imaju priliku da realizuju sposobnosti i veštine koje poseduju, kao i da razviju neke nove. Vođenje kvalitetne komunikacije, učestvovanje u timskom radu i zajedničkom donošenju odluka, organizacija različitih aktivnosti, rukovođenje i rešavanje problema – samo su neke od veština i sposobnosti koje dolaze do izražaja kroz rad u savetima roditelja.

- Roditelji su zadovoljni u svojoj roditeljskoj ulozi ukoliko je i njihovo dete srećno i zadovoljno. Kroz različite aktivnosti koje sprovode saveti roditelja, u vezi sa nastavnim i vannastavnim aktivnostima, poboljšavaju se i razvijaju mogućnosti za uspešno školovanje, razvoj i dostignuća dece, a time i osećaj zadovoljstva roditelja.

ŠTA SAVETI RODITELJA OBEZBEĐUJU UČENICIMA?

- Učenici imaju različita interesovanja, sposobnosti i veštine, koje često ne dolaze do izražaja u postojećem sistemu školovanja. Podsticanjem osnivanja različitih sekcija i uvođenja vannastavnih sadržaja, te iniciranjem različitih aktivnosti, saveti roditelja omogućavaju izražavanje i razvoj kreativnosti, humanosti, socijalnih veština, liderskih sposobnosti, veština komunikacije i drugih veština i sposobnosti učenika.

- Istraživanje sebe, svojih sposobnosti i mogućnosti i upoznavanje sveta oko sebe i širenje životnih vidika karakteristično je za mlade. Na žalost, deci se ne pruža dovoljno mogućnosti za učestvovanje u različitim aktivnostima koje ih interesuju, pa većinu svog slobodnog vremena ne provode konstruktivno. Saveti roditelja kroz organizovanje različitih vannastavnih aktivnosti, sekcija i ekskurzija, omogućavaju učenicima da na koristan i interesantan način provedu svoje slobodno vreme.

- Komunikacija između škole i roditelja uglavnom se odvija preko učenika i roditeljskih sastanaka. Kroz organizovane aktivnosti saveta roditelja i njihovu komunikaciju sa različitim organima škole, sa jedne strane, i učenicima, sa druge strane, poboljšaće se komunikacija na relaciji škola-roditelj-učenici i tako će se stvoriti sigurnije okruženje i bolji uslovi za vaspitanje i obrazovanje učenika.

- Učestvovanjem u školskim aktivnostima roditelji će dobiti bolji uvid u život i školovanje svoje dece i steći realniju sliku o tome te će na taj način biti u stanju da ih bolje razumeju i pomognu im u različitim aspektima njihovog života, školovanja i sazrevanja.

UTICAJ SAVETA RODITELJA NA NIVOU ŠKOLE, LOKALNE ZAJEDNICE

- Školski odbor odgovoran je za donošenje odluka u vezi sa poslovanjem škole, nastavnim planom i programom, raspodelom sredstava i drugim bitnim odlukama u vezi sa radom škole. Međutim, veoma je bitno i korisno da roditelji doprinesu i aktivno se uključe u planiranje i realizovanje važnih pitanja u školi. Podsećamo, u školskom odboru se nalaze i tri predstavnika roditelja.

- Članovi saveta roditelja, iz uloge pasivnog posmatrača problema u društvu, postaju aktivni i korisni članovi lokalne zajednice u rešavanju problema. Svojim primerom daju ideje za rad i podstiču druge roditelje i škole. Mnoga pitanja i problemi ne dotiču samo neku školu, već i lokalnu zajednicu. Važno je da se udruživanjem saveta roditelja iz više škola i zajedničkim akcijama na nivou lokalne zajednice mogu ublažavati brojni problemi, odnosno može se ići u susret potrebama dece na lokalnom nivou. Mogu se

formirati zajednice saveta roditelja ili gradski saveti roditelja koji mogu biti od velikog značaja u lokalnoj zajednici. Kroz različite inicijative oni ostvaruju međusobnu saradnju, ali i saradnju sa drugim institucijama na nivou lokane zajednice.

- Saradnjom sa školom i učenicima, saveti roditelja se upoznaju sa problemima učenika. Kroz javno delovanje i uključivanje drugih škola, institucija, organizacija i medija u rešavanje problema, saveti utiči na podizanje svesti javnosti o problemima sa kojima se susreću u školama.

PROBLEMI U RADU SAVETA RODITELJA

Pozitivna zakonska rešenja u praksi nisu dala odgovarajuće rezultate. Još uvek ne postoje izgrađeni istinski partnerski odnosi između institucije i roditelja, saveti roditelja se samo formalno osnivaju, bez suštinskog uticaja u školi, roditelji su često neobavešteni o svrsi, ulozi i mogućnostima ovog saveta, nisu upoznati sa zakonskim rešenjima te ih stoga i ne koriste. Zbog takve situacije, saveti roditelja ne mogu da ispune svoju zakonsku obavezu i preuzmu odgovornost za ono što postoje.

Istraživanja koje je radio Užički centar za prava deteta i druge organizacije ukazuju na potrebu razvoja partnerskih odnosa između škole i roditelja, kao zainteresovanih grupa za unapređenje obrazovanja i vaspitanja koje su najviše odgovorne za zastupanje interesa dece osnovnoškolskog uzrasta.

Istraživanja Instituta za pedagoška istraživanja otkrivaju da se roditelji u rešavanju svakodnevnih problema saradnje sa školom oslanjaju uglavnom na razredne starešine i da nedovoljno koriste kao oslonac stručne službe u školama, a savet roditelja ne vide kao izvor podrške. I roditelji i nastavnici su u zamci uzajamnih očekivanja i podržavaju obrasce ponašanja jedni drugih: roditelji imaju utisak da ne mogu ništa da urade, povlače se i odustaju, a nastavnici to doživljavaju kao njihovu nezainteresovanost. Ljuti su zbog toga i sami postaju nezainteresovani i sve se odvija u zatvorenom krugu. Porodica i škola danas imaju gotovo podjednaku ulogu u socijalizaciji dece, u životu deteta to su dva najvažnija faktora, te ne treba da deluju paralelno, bez međuzavisnosti i međusobnog uticaja. Postojeća saradnja roditelja i škole sadržajno je sužena, komunikacija je površna i nedovoljna, a roditelji su prvenstveno zainteresovani za postignuće svog deteta. A istraživanja pokazuju da su deca uspešnija u učenju upravo ako postoji bolja saradnja i zajedničke aktivnosti roditelja, škole i nastavnika.

Nesaradnja, odnosno pasivizacija odraslih (roditelja, nastavnika) stvara deci prostor za aktivaciju u smislu preuzimanja dela napuštene moći odraslih. To se manifestuje kroz različite pojave, od odbacivanja do agresije i nasilja među vršnjacima i izmenjen odnos učenika prema autoritetu nastavnika i autoritetu škole.

Polje problema – viđeno očima roditelja

- pasivnost roditelja, inertnost zakonski definisanog tela saveta roditelja
- neinformisanost roditelja o mogućnostima delovanja kroz savet roditelja
- nepostojanje saznanja o tome koliko je delovanje roditelja bitno i koliko može doprineti poboljšanju vaspitno-obrazovnog procesa u školi, a u interesu dece
- nema istinskog partnerstva između roditelja/saveta roditelja i škole i neprepoznavanje dobrobiti od tih partnerstava
- ne postoje aktivnosti roditelja na lokalnom nivou koje izlaze u susret zadovoljavanju potreba i rešavanju problema dece na lokalnom nivou

Razlozi ne tako efikasnog rada saveta roditelja i problemi u radu – mišljenje roditelja

- roditelji su nezainteresovani za učešće u rade
- učešće roditelja u savetu je samo formalne prirode
- roditelji se, iz straha od posledica za dete, uzdržavaju da iznose svoje mišljenje
- članovi saveta nemaju priliku da suštinski uđu u problematku škole – nudi im se samo statistika
- neredovan dolazak roditelja na sastanke saveta
- neodgovarajući termini sastanaka
- retko sastajanje
- neobaveštenost ostalih roditelja o radu saveta i donošenju odluka
- nepostojanje/loš kriterijum za izbor članova u savet
- nepoštovanje procedure izbora u savetu
- nepostojanje statuta u pravilnika o radu saveta
- predrasude roditelja o savetu
- nedovoljna informisanost roditelja o mogućnostima saveta
- nedovoljna informisanost roditelja o savetu i dobrobitima od sopstvenog učešća u radu
- predubeđenje da ništa ne mogu promeniti, a da se od njih traži da samo formalno glasaju
- formalno članstvo i prisustvo predstavnika u savetu
- neefikasnost i neorganizovanost
- nedostatak vremena, neposvećenost roditelja
- nepoznavanje prava i ovlašćenja saveta
- očekivanje da će neko drugi rešavati problem
- nespremnost za timski rad – isključivost pojedinaca

Uzroci postojećih problema – mišljenje roditelja

- opterećenost roditelja egzistencijalnim problemima
- orijentisanost članova saveta samo na probleme svoje dece
- roditelji nerado prihvataju novine u radu
- roditelji nemaju dovoljno motiva da ulažu vreme i energiju u rad saveta
- roditelji nemaju pozitivno iskustvo o efektivnosti i efikasnosti rada saveta roditelja u praksi

Vrednosti na kojima se temelji rad saveta roditelja – mišljenje roditelja

- zastupaju interese i prava dece
- poštovanje zakonskih utemeljenja rada
- poštovanje Konvencije o pravima deteta
- visok nivo odgovornosti
- uključivanje ličnih znanja, veština i sposobnosti
- visoki nivoi u papticipaciji članova („da ne budemo glasačka mašina“)
- odlučnost u pokretanju određenih pitanja i inicijativa u vezi sa bitnim pitanjima rada škole
- spremnost za učešće u timskom radu
- negovanje saradnje i partnerstva (i u odnosu na školu i u odnosu na roditelje koji su ih delegirali)
- spremnost članova da ulože svoje vreme i energiju u rad
- spremnost škole da učestvuje i podrži rad saveta kroz partnerstvo
- uvažavanje mišljenja drugih
- poštovanje različitosti
- tolerancija

PRIMERI DOBRE PRAKSE U RADU SAVETA RODITELJA

Roditelji i saveti roditelja iz 15 osnovnih škola Zlatiborskog okruga osmislili su brojne akcije koji predstavljaju primere dobre prakse rada saveta roditelja uz različite oblike participacije.

Akcije roditelja su usmerene na dva polja:

1. **Akcije kojima se ojačavaju kapaciteti saveta roditelja za optimalno delovanje u skladu sa zakonskim mogućnostima (informisanje roditelja)**. Npr:

- izrada flajera o savetu roditelja za sve roditelje škole
- prisustvo obučenih predstavnika saveta na roditeljskim sastancima prilikom biranja novih članova
- prenošenje svih iskustava i predavanje za članove novog saveta od strane obučenih roditelja
- radionice za roditelje članove saveta, ali i druge roditelje na roditeljskim sastancima tribine i predavanja za roditelje
- izveštaj i primopredaja dužnosti novom savetu - zajednički smer i nastavljanje aktivnosti u smislu strateške opredeljenosti i dr.

2. **Akcije kojima se doprinosi poboljšanju položaja dece u školi, kojima se doprinosi ostvarivanju prava deteta na nivou škole i stvaranju pozitivne klime u školi.** Npr.:

- uređenje školskog dvorišta
- prikupljanje knjiga za školski biblioteku
- opremanje računarskog centra škole
- predavanje i radionice za učenike od strane roditelja profesionalaca (profesionalna orijentacija, seksualno vaspitanje i sl)
- učešće u organizaciji dana škole
- humanitarne akcije
- učešće u organizovanju likovne kolonije u školi
- „Otvorena vrata škole“ – sportske igre, druženja ulenika, roditelja, nastavnika;
- učešće u uvođenju video-nadzora u školi
- učešće u uvođenju školskog razglasa
- učešće u obezbeđivanju prostora za rad "male" škole, zbog nebezbednog školskog prostora
- otvorena škola subotom – organizacija turnira – odbojka

NAJČEŠĆE ZABLUDE U VEZI SA SAVETOM RODITELJA

- Za članove saveta roditelja treba da budu birani samo roditelji koji imaju više ili visoko obrazovanje.
- Delokrug i nadležnosti saveta roditelja su marginalne.
- Za članove saveta roditelja najviše treba birati roditelje koji su na bitnim funkcijama ili „dobrim“ radnim mestima.
- Roditelji mogu unaprediti položaj dece u školi samo kroz materijalne donacije školi.
- Roditelj iz saveta nije dužan da roditeljima iz odeljenja prenosi šta se dešava na sastancima, niti da prenosi stavove roditelja odeljenja savetu.
- „Biće onako kako škola odluči, mišljenje roditelja se ne poštuje.“
- Roditelji ne mogu doprineti kvalitetnijem radu škole, boljoj atmosferi i unapređenju položaja deca u školi.
- „Obaveza mi je da kroz savet roditelja najpre zastupam interes sopstvenog deteta.“

SAVET RODITELJA - OSNOVNA ŠKOLA "STARI GRAD" – UŽICE

Misija Mi smo savetodavno telo, spona između ostalih roditelja, nastavnika i učenika u školi. Postojimo da bismo aktivno uticali na donosioce oluka u školi, unutar zakonski predviđenog okvira.

Kao članovi Saveta roditelja promovišemo jačanje moralnih vrednosti kao što su ljubav, tolerancija, iskrenost, pravda, humanost, poštenje, odgovornost kod svih aktera obrazovnog procesa.

Ciljevi:

bolje informisati ostale roditelje (odeljenja čiji smo predstavnici) o važnosti postojanja Saveta roditelja u školi
povećati angažovanje drugih roditelja (u odeljenjima čiji smo predstavnici) za učešće u akcijama, aktivnostima i projektima, koji se realizuju na nivou škole
animirati druge roditelje da pokreću akcije i učestvuju u akcijama koje doprinose razvoju škole (od estetskog uređenja školskog prostora, bezbednosti dece, do kvaliteta nastave)

Vizija Želimo da u narednom periodu animiramo sve raspoložive resurse: mesnu zajednicu, lokalnu samoupravu i ostale roditelje, kako bismo oplemenili učionički prostor, pomogli u nabavci savremenih nastavnih sredstava i obezbedili modernizaciju škole za 21. vek, a sve zbog dobrobiti naše dece i budućih učenika.

Poruka javnosti: Roditelji: Ako nam se škola zove „Stari grad“, nemojte da bude stara, uključimo se u akciju da bude nova i savremena, a da ostane samo ime „Stari grad“!

VAŽNO JE ZNATI...

Saveti roditelja i Konvencija o pravima deteta

Učešćem u savetu roditelja, roditelji preuzimaju odgovornost zastupanja interesa dece koji se temelje na Konvenciji o pravima deteta. Izuzetno je važno da roditelji budu upoznati sa Konvencijom o pravima deteta, kako bi interese zastupali na najbolji mogući način.

Konvenciju o pravima deteta potpisale su i ratifikovale skoro sve zemlje članice UN i time priznale navedena prava i obavezale se da utvrđene standarde Konvencije sprovode u život i sve njene odredbe ugrade u svoj unutrašnji pravni poredak. Time su prava sadržana u Konvenciji postala opšte prihvaćeni standard u odnosu prema deci kao posebnoj grupi, koji je nemoguće i besmisleno negirati.

Ključno pitanje više nije koja prava deca imaju, već kako postići da sva deca uživaju ta prava.

Srbija je preuzela obaveze iz svih ratifikovanih međunarodnih ugovora, samim tim i obavezu poštovanja Konvencije.

Iako ne postoje prava koja su manje ili više važna, četiri prava iz Konvencije o pravima deteta izdignuta su na nivo principa jer bez njihovog ostvarivanja ne može da se ostvari ni jedno drugo pravo iz ovog dokumenta. Zbog toga se ova prava nazivaju principi: pravo na život, opstanak i razvoj; pravo na nediskriminaciju; pravo na najbolji interes deteta; pravo na participaciju.

Razvijanje znanja i veština roditeljstva i jačanje roditeljskih kompetencija jeste nešto što bismo mogli nazvati odgovornošću roditelja u odnosu na prava deteta. Mnoga prava deteta ostvaruju se u krugu porodice i to isključivo na relaciji roditelj-dete. Kroz savet roditelja, roditelj preuzima odgovornost za zastupanje najboljih interesa deteta.

Prava i potrebe

Prava nisu nešto što odrasli daju deci, što deca treba da zasluže, već ih deca stiču samim rođenjem i to im niko ne može oduzeti, čak ni u situaciji kada ne postoji akt priznanja nekog prava, odnosno kada se neko pravo detetu krši.

Sva prava proističu direktno iz potreba deteta. Potrebe predstavljaju motive i vrednosti svakog pojedinca koji ga pokreću na akciju. Potrebe predstavljaju težnju za ostvarivanjem nekog cilja koji je svojstven ljudima. Zadovoljenje potreba neophodno je svakom čoveku kako bi mogao da živi. Dečija prava odgovaraju na osnovne dečje potrebe. Ovde je važno napraviti jasnu razliku

između želja i potreba – želje često jesu odraz potreba, ali i nerealnih očekivanja deteta ili prosto ispitivanja granica do kojih može ići u odnosima sa odraslima. U tom slučaju, želje se ne mogu smatrati pravima, te se njihovo neispunjavanje ne smatra kršenjem prava. Na primer, dete može poželeti da živi u miru, bez rata, i to jeste njegova jasna potreba za sigurnošću, pa samim tim i pravo da bude zaštićeno u oružanim sukobima. Sa druge strane, dete može poželeti da sa porodicom ili drugovima letuje u najskupljem letovalištu. Iako dete ima pravo na odmor, igru i rekreaciju, ova želja se ne može smatrati njegovim pravom, jer potreba za igrom i odmorom se može zadovoljiti i na druge načine.

Dete ima potrebu za: integritetom, autonomijom, saznavanjem, mirom, kreativnošću, smislom, redom, odmorom, autentičnošću, slobodom izbora, razvojem, igrom, izražavanjem, zaštitom, lepotom, skladom, raznovrsnošću, spontanošću; potrebu za dodirom, bliskošću, ljubavlju, uzajamnošću, razmenom, zahvalnošću, razumevanjem, odgovornošću, učestvovanjem, poverenjem, podsticanjem, toplinom, jasnoćom, prihvatanjem, poštovanjem, iskrenošću, slavljenjem, uživanjem.

Kada su potrebe zadovoljene dete se oseća: prijatno, ganuto, uključeno, oduševljeno, osveženo, rasterećeno, opušteno, radosno, čudesno, živahno, zadivljeno, iznenađeno, ljubopitivo, poletno, spokojno, srećno, blaženo, ispunjeno, staloženo, zadovoljno, bezbrižno, nadahnuto, razdragano.

Kada potrebe nisu zadovoljene dete se oseća: bolno, usamljeno, zbunjeno, nestrpljivo, neraspoloženo, srdito, ogorčeno, nesigurno, uznemireno, užasnuto, povređeno, snuždeno, nelagodno, žalosno, prazno, umorno, zabrinuto, napeto, uplašeno, razočarano, razdraženo, zbunjeno.

Detetov memorandum

Susan Shapiro

- *Ne kvari me. Znam da ne treba da imam sve što tražim. Samo te proveravam.*
- *Ne boj se da budeš odlučan sa mnom. Ja to više volim. Tada znam gde sam.*
- *Ne koristi silu protiv mene. To me uči da je sila jedino što se računa. Odgovoriću spremnije na upućivanje.*
- *Ne budi nedosledan, to me zbunjuje i čini da izbegavam sve što mogu.*
- *Ne obećavaj. Možda nećeš moći da ispuniš, to će narušiti poverenje koje imam u tebe.*
- *Ne nasedaj na provokaciju kada ti kažem da nešto radim samo da bih te uznemirio. Onda ću pokušati da postignem nove „pobede".*
- *Ne čini da se osećam manjim nego što jesam. Da bih ti pokazao da nisam, praviću veće gluposti.*
- *Ne radi za mene ono što ja mogu sam, tada se osećam kao beba i mogu da nastavim da tražim usluge.*
- *Ne dozvoli da svojim lošim navikama odvučem previše tvoje pažnje. To me ohrabruje da sa njima nastavim.*
- *Ne ispravljaj me pred drugima. Više će to značiti ako to uradiš tiho, kada smo sami.*
- *Ne kritikuj moje ponašanje "u vatri". Iz nekog razloga u tim situacijama slabo čujem, a moja saradnja je još gora. Treba preduzeti korake, ali kasnije.*
- *Ne pokušavaj sa pridikama. Bićeš iznenađen koliko znam šta je dobro, a šta loše.*
- *Ne pretvaraj moje greške u grehove. Moram da naučim da pravim greške bez osećaja da nisam dobar.*
- *Ne traži objašnjenja za moje loše ponašanje. Ponekad zaista ne znam zašto sam nešto učinio.*
- *Ne iskušavaj previše moju iskrenost. Ponekad sam preplašen i govorim laži.*
- *Ne zaboravi da volim da eksperimentišem. Tako volim, navikni se na to.*
- *Ne štiti me od posledica. Moram da učim iz iskustva.*

Deca uče ono što žive

R. Rasel

- *Ako dete uči uz kritiku – naučiće da osuđuje.*
- *Ako dete živi uz neprijateljstvo – naučiće da napada.*
- *Ako dete živi uz podsmeh – naučiće da bude stidljivo.*
- *Ako dete živi uz stid – naučiće da se oseća krivim.*
- *Ako dete živi uz toleranciju – naučiće da bude strpljivo.*
- *Ako dete živi uz podršku – naučiće da bude samopouzdano.*
- *Ako dete živi uz priznanje – naučiće da ceni.*
- *Ako dete živi uz poštenje – naučiće da bude pravedno.*
- *Ako dete živi uz sigurnost – naučiće da ima poverenja.*
- *Ako dete živi uz odobravanje – naučiće da voli sebe.*
- *Ako dete živi uz prihvatanje i prijateljstvo – naučiće da pronađe ljubav u svetu.*

LITERATURA

Vučković-Šahović, N. (2000): *Prava deteta i međunarodno pravo*, Jugoslovenski centar za prava deteta, Beograd.

Milošević, N. (2002): *Uticaj saradnje porodice i škole na socijalno ponašanje i školsko postignuće učenika*, Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja, br. 34, str. 193-212, Beograd

Polovina, N., Bogunović, B. (2007): *Saradnja škole i porodice*, Zbornik instituta za pedagoška istraživanja, str. 429-433, Beograd.

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja

Konvencija o pravima deteta

Žunić-Cicvarić, J., Todorović, Z. (2006): *Vodič za roditelje dece predškolskog uzrasta*, Užički centar za prava deteta, Užice.

Strategija za decu i mlade opštine Užice, 2005.

Omladinski komunikacioni centar (2005)*: Saveti roditelja*, Banja Luka